

**NAJ ŽIVI
PORABJE
str. 2**

**EDNA
EUROPA –
VEČ NARODOV
str. 4**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 30. november 2000 ✻ **Leto X, št. 24**

Kaj je novega ?

Mejni prehodi - kmetijstvo

V mesecu novembru je prišlo na pobudo generalnega konzula R Slovenije v Monoštru **dr. Zlatka Muršca** do več srečanj in pogovorov, ki lahko prispevajo k razvijanju infrastrukture ter gospodarstva v samem Porabju.

Na mejnem prehodu Hodoš-Bajánsenye so se sestali direktor Carinske uprave županij Vas, Zala in Győr-Moson-Sopron, g. József Varga ter direktor Carinarice v Murski Soboti, g. Slavko Horvat in njegov namestnik. Pogovarjali so se o načrtovanih spremembah na mejnih prehodih.

Obe strani sta seznanjeni s predvidenim odprtjem mejnega prehoda Verica-Čepinci, vendar še nobena nima točnega datuma. Obe strani se strinjata, da bo to meddržavni prehod, v začetku opremljen z začasnimi objekti ter z uporabo vode in elektrike s slovenske strani. Stalni objekti in infrastruktura naj bi se zagotovili pozneje.

Glede mejnega prehoda Gornji Senik-Martinje so se dogovorili, da bi naj madžarska stran izgradila objekt ter razširila cesto (1,6 km), da bi bil mejni prehod primeren ne le za državljane dveh držav, temveč tudi za državljane držav

Na obisku v Narodnem parku Fertő-Hanság

Evropske unije. V zvezi s posodobitvijo cestnega odseka smo dobili dodatne informacije. Po posredovanju veleposlanice R Slovenije v Budimpešti, gospe **Ide Močivnik**, pri ministru za promet in zveze je z ministrstva prispel spodbuden odgovor, po katerem je prekvalifikacija mejnega prehoda G. Senik-Martinje zajeta v koncept razvoja mejnih prehodov madžarske vlade kot mejni prehod, odprt za državljane Madžarske in Slovenije ter EU. Za prenovno cestnega odseka je oddvo-

jenih 50 milijonov forintov iz proračuna Ministrstva za promet in zveze za l. 2001. Na srečanju na Hodošu je bilo govora tudi o tovrnem prometu do 3,5 tone na mejnem prehodu Hodoš-Bajánsenye. Za tak promet na tem mejnem prehodu ni potrebna izgradnja nove infrastrukture, z izgradnjo železniškega mejnega prehoda bo zagotovljena tudi fitopatološka in veterinarska služba.

Kmetijstvo za razvoj pokrajine

Prav tako so se 14. novem-

bra na pobudo g. Muršca sestali inženir za kmetijstvo pri Železni županiji, dr. János Nikl, pospeševalka za kmetijstvo v Porabju, ga. Dutka Gyuláné, pogovorov se je udeležil tudi Martin Ropoš, predsednik Državne slovenske samouprave in gornjeseniški župan. Namen sestanka je bil dobiti informacije o tem, kakšne možnosti obstajajo pri razvijanju pokrajine s pomočjo kmetijstva, oziroma kakšne državne podpore obstajajo v ta namen. Žal, madžarski sistem glede podpore kme-

tijstvu ne ločuje pokrajin na podlagi kvalitete rodovitne zemlje. Porabje ima zelo ilovnata tla, na katerih je težko gospodariti z dobičkom. Prav zaradi tega obdelujejo vse manjše površine zemlje, pašnikov ne kosijo, med tem se pa širi površina gozdov. Porabje je del naravovarstvenega območja, tudi zaradi tega ni mogoče uvesti novih intenzivnejših tehnologij poljedelstva in sadjarstva.

Možnosti so v podpori kmetičnemu turizmu in predelovalni industriji kmetijskih pridelkov in gozdnih sadežev. Kmetijska strokovnjaka sta na pogovorih obljubila, da se bosta pozanimala, za kakšne panoge bi lahko dobili kmetovalci v Porabju podporo od države. Pomembno bi pa bilo tudi to, da se za čiščenje travnikov kmetom določi kvota, vaškim samoupravam pa državna podpora. S tem bi se lahko ohranjala podoba pokrajine.

V ta namen je 22. novembra Generalni konzulat skupaj z Državno samoupravo organiziral strokovno ekskurzijo za porabske župane v Narodni park Fertő-Hanság, da bi se spoznali s takojšnjo prakso.

Marijana Sukič

Murska Sobota: Oko besede 2000

Naj živi Porabje

Na srečanju Oko besede 2000 so se v Murski Soboti zbrali slovenski pisateljske in pisateljice, ki pretežno pišejo za mlade bralce. Srečanje je bilo šesti zapored in peti posvečeno mladinski literaturi. Že tradicionalno so podelili nagrado večernica za najboljše slovensko mladinsko literarno delo v

hotna. Bolj umirjena premišljevalka, pronicljiva raziskovalka najraje zapletenih odnosov in značajev. Pisanje, čeprav ga ranje kot pravi, jo neskončno zabava, morda je prav zato literarno zavzeta nehoti in Bog ne daj programsko – izključno otrokom,« je označila dobit-

Milana Vincetiča; krajše prozne tekste pa so prispevali: Tone Dodlek Trno božno, Goran Gluvič Kratka zgodba o Vladimirju Prvem, Borut Gombač Morda pa so v Porabju zato namesto tal meglice, Tatjana Kokalj Zajec Štefan na obisku, Karolina Kolmanič Potovanje v Porabje, Feri Lainšček Zlati kraljevič, Vitan Mal Domača naloga, Marjana Moškrič Pravljica za Porabje, Slavko Pregl Zven Porabja, Ernest Ružič Zemlja iz Balvine grabe, Jasna Branka Staman O, to je pa tista iz Prekije in Dim Zupan Pozdrav iz Porabja.

V uvodniku beremo: »Marškomu izmed sodelujočih pisateljic in pisateljev Porabje ni več samo morebitna izletniška točka, ampak prostor, v katerega se radi spet in spet vračajo tudi po ustvarjalni navdih. Tako ne preseneča, da so

Spremembe na čelu Urada za manjšine

Premier Viktor Orbán je z 10. novembrom razrešil funkcije predsednika Urada za narodne in etnične manjšine Toša Dončeva. Predlog za razrešitev je dala po iniciativi državnega sekretarja Ministrstva za pravosodje Csabe Hendeja ministrica omenjenega ministrstva Ibolya Dávid. Ministrstvo za pravosodje nadzoruje dejavnost manjšinskih samouprav, organizacij, institucij, tako tudi delo omenjenega urada.

Po naših najnovejših informacijah naj bi ministrstvo na čelo urada predlagalo Jánosa Báthoryja, ki je trenutno podpredsednik Urada za zamejske Madžare. V zvezi s tem predlogom se je prejšnji teden državni sekretar Csaba Hende posebej pogovarjal s predsedniki 13 državnih manjšinskih samouprav. Med temi so nekateri mnenja, da bi urad obvezno moral voditi manjšinec.

Do zaključka redakcije odločitve še ni bilo.

Nagrajenka večernice Polonca Kovač prejema šopek iz rok povezovalke slavnostnega dogodka Norme Bale

lanskem letu. Dobitnica večernice – nagrade časnika Večer in podobne nagradi za starejše bralce kresnik dnevnika Delo – je pisateljica Polonca Kovač za delo Kaja in njena družina. Pomemben del srečanja Oko besede je bil v znamenju razprave o Etiki v mladinski književnosti. Hkrati s srečanjem je izšel tudi almanah, v katerem so objavljene pesmi in krajši prozni teksti lanskih udeležencev. Ker je bil lani v programu obisk Porabja, so pisateljice in pisatelji opisali svoje sicer kratke vtise z obiska v Monoštru in na Gornjem Seniku, zlasti prijetna in »romantična« pa je bila vožnja v sončnem dnevu in prvem snegu.

»Nevsakdanja zmes miline in ostrine. Odločna in odsekana v odgovorih, precizna in pretehtana, a tudi usa mehka, igrica, dobro-

nico večernice Polonco Kovač v Večerovem Portretu tedna Melita Forstnerič Hajnšek. Pisateljica ima tudi zavirljivo literarno bero, več kot dvajset knjig v zadnjega četrta stoletja. Diplomirala je iz primerjalne književnosti in italijanščine, vse življenje pa je učila odrasle tuje jezike.

Literarni almanah Naj živi Porabje – njegov urednik je Robert Titan Felix – bi priporočal v branje kar največjemu številu bralcev v Sloveniji in tudi v Porabju in med Slovenci na Madžarskem. V prvem delu so objavljene pesmi, inspirirane na kratkem obisku v Porabju. To so: Porabski fragmenti Iva Frbežarja; Ravnina. Sneg Lidije Gačnik Gombač; Pozdrav Porabju Barbare Gregorič; V loku vodomec leti Tineta Mlinariča; Spomin na Porabje Andreja Rozmana Roze in Jesenska

veliko več kot samo zbornik lanskoletnega srečanja in kar kliče po vaši pozornosti.

Porabje ni bilo izbrano naključno, kajti ta najsevernejši del slovenskega etničnega prostora je v zavesti mnogih Slovencev še precej odmaknjen, hkrati pa skriva prenekatere dra-

»Etika je v mladinski književnosti nujna dimenzija, a ne v smislu žuganja, temveč kot odgovornost do okolja, ki otroka obdaja.« Polonca Kovač, dobitnica večernice, je predstavila svoje poglede na Grimmove pravljice in jih ocenila kot veliko umetnino, ki odlikava vrednote časa, v katerem je nastala, a jo je mogoče kadarkoli prenesti na konkretne ljudi in dogodke. O etiki v mladinski književnosti je iz psihološkega zornega kota govoril mag. France Prosenik, Slavko Pregl pa je na svoj značilno humorno začinjen način razmišljal, da je otrokom težko povedati, kaj je prav in kaj ne, z dilemo se je srečal pri pisanju bontona za otroke. Bogdan Novak se je pridružil Slavku Preglu v premisleku, da mora biti mladinska književnost vzgojna in ne pridigarska in da je pomembno mladim pokazati, kako lahko popravijo slabosti in napake. Pišemo lahko o vsem, tudi o največjih težavah, a na način, da se na koncu pokaže luč, četudi čisto majhna.

Pisateljice in pisatelji ter drugi povabljeni so letos razpravljali o etiki v mladinski književnosti. Njihove razprave bodo izšle v reviji Otrok in knjiga

besedila, zbrana v knjigi Naj živi Porabje, dokaj raznorodna, od spominskih do izletniških zabelek do takih bolj pravljico ali simbolno naravnanih, ki jim je prostor predvsem vir ustvarjalne interpretacije. Šest pesniških in dvanajst proznih besedil je tako

gocenost, vredno, da zanjto vzemo tudi rojaki iz matične domovine.«

Sestavni del srečanja Oko besede so simpoziji, vsakokrat na drugo temo, tokrat o etiki v mladinski književnosti. Uvodno razpravo je pripravil dr. Igor Saksida:

Papiri pripovedajo

Ognji

Konec 19. stoletja in v začetki 20. stoletja so pri nas eške itak dosta cimprani ramovi zidali s slamatno strejo. Tučanca pa sauc sta to slamatno strejo mela. Škedenji, levji, ute, parme, djümle so to lesene stene mele. Tak pa nej čudo, kaj je dostokrat kaj dojzgorelo. Tistoga ipa so tau novine *Szent-Gothárd* to napisale.

8. aprila 1896 je v *Števanovci* dojzgorelo prejdni pa zadnji ram Jožefa Škerlaka. Dva sina sta zvečer v škedenji odšla. Eden drugoma je s skalo svejto, pa se je slama vužgala.

V *Sakalaucvi* je oktobra 1902 bio ogenj pri Ferenci Horvati. V djümüli so se vužgali snopke, od toga djümle, streja rama. Dojzgorela je edna menjša uta, kolarnica, svinjski lejev in štala. Zgorelo je dva mejtara žita, kukarce, dosta krme in paverski škeri. Kvar so meli 2150 kron. Sekulejrani (zavarovan) je bio samo prejdni ram, za 600 kron. Tri lejta star sin verta se je v djümüli špilo s spicami. Žandarge so verta gorzglasili.

20. oktobra 1903 je na *Gorenjom Siniki* bio ogenj. Prejdni ram pa štala sta dojzgorela. 550 kron kvara je gratalo. Sekulerani je nej bio. Vert Imre Mukič nej bio doma, in Merko je odišo.

V sredo, 10. avgusta 1904 zrankma, je dež ušo v *Slovenskoj vesi*. Gnauk je samo tresnilo, pa je Perün vdaro v škeden. Škedenj, pa oslica, štera je paulek stala, sta dojzgorela. Valabaugi, ka je dež ušo, pa so

veški fajbekerge to brž prišli, ovak bi več ramov gorelo.

Za eno leto je pa ogenj bio v *Slovenskoj vesi*. Konec septembra 1905 je dojzgorelo prejdni pa zadnji ram. V štali sta zgoreli dvei kravi to.

V *Števanovci* je 28. septembra 1907 dojzgorela iža Istvana Mešiča. Sekulejrani je bio za 500 kron, kvar pa emo 830 kron. V *Sakalaucvi* pa je 24. junija 1908 zgorela iža Istvana Dančiča. V *Števanovci* je Ferenc Nemeš 1500 kron kvara emo, gda ma je 14. februara 1910 ram zgorel.

Na *Gorenjom Siniki* so se 8. julija 1910 5-6 lejt stari mlajši z ognjom špili na dvoriški. Cejli ram s štalo, škedenjom in paverskimi škeri vred dojzgorel.

V *Sakalaucvi* so na dvoriški sipali pepel z vaugerdjemi. Vöter je fudo, vaugerdje se je vužgalo, pa je junija 1913 cejli ram dojzgorel. 450 kron kvara so meli, na srečo so bili sekulerani.

Na *Gorenjom Siniki* sta 30. maja 1913 dva rama dojzgorela z živino vret. Dovica Janoš Bajzeka pa Borbala Rumpler sta 3000 kron kvara mele, de pa so bile sekulerane v vesi.

Cimprane iže je država nej sekulejrana. Ves si je sama mogla pomagati, ustanoviti *veško sekulersko društvo* (tüzbiztosító egyesület). Od ednoga do šest fertalov so leko plačevali na edno ižo. Šteri je vekšo ižo emo, je več fertalov leko dau spisati. „*Fordjan*“ (penaze) so brali fajbekerge vsikšo leto 4. majuša, na Fordjanovo (den svetoga Florijana). Pred drugo bojno so na *Gorenjom Siniki* plačali na eden fertau eden pengő (od 1927). Če je koma iža dojzgorela, je vsikša kotriga mogla telko pomauči dati, kelko fertalov mejla. Šteri je več fertalov emo, je več pomauči daubo. Pomauči je leko bila: foringa, lejs za strejo, ritonje ali pomaganje z delom. Gnesnaden penaze vñupberejo, če štoj zgore. Če štoj mergé od kotrig, ma iz „fordjana“ svejče kùpijo na pokapanje.

Marija Kozar

Odkriti pogovori s predsednikom skupščine Železne županije Petrom Markóm

Madžari na Goričkem in druge teme

Sestavni del Občine Moravske Toplice so tudi nekatera naselja z madžarskim prebivalstvom, zato so ustanovili tudi narodnostni svet, ki šteje devet članov; pripadniki manjšine pa imajo tudi dva neposredno izvoljena svetnika v občinskem svetu. In kakšen je njihov položaj v vsakdanjem življenju? S katerimi problemi se ubadajo? Kaj bi radi spremenili na bolje? O tem in še nekaterih drugih temah so spregovorili, ko jih je obiskal predsednik skupščine Železne županije Peter Markó s sodelavci.

Na sprejemu gostov pri mejnem prehodu Prosenjakovci - Magyarszombatfa sta se županu Francu Cipotu in predsedniku Madžarske narodne samoupravne skupnosti občine Moravske Toplice Tiborju Vöröšu pridružila tudi poslanca slovenskega parlamenta Andrej Gerenčer in Maria Pozsonec, kasneje, v Dvojezični OŠ Prosenjakovci, pa še poslanec Geza Džuban.

Najprej so se ustavili pri prehodnem domu za tuje v Prosenjakovcih. Poslanca Gerenčerja je med drugim zanimalo, zakaj ima Madžarska tako odprte meje oz. liberalno politiko do beguncev. Péter Markó je odgovoril, da je to v skladu z demokratičnimi procesi v Evropi in da naj bi meje bolj odprli. Gerenčer pa je na to dejal, da če bo res tako, potem bodo 2-milijonsko Slovenijo begunci »požrli«. Markó je še povedal, da imajo tudi na Madžarskem velike probleme z begunci in da bodo meje proti vzhodu (npr. z Romunijo) bolj zaprli šele, ko se bodo vključili v Evropsko unijo, kajti tako predvideva schengenski sporazum.

Sledil je obisk v vrtcu in osnovni šoli v Prosenjakovcih, kjer so gostom pripravili prigrizek sprejem, nato pa so sedli za skupno mizo in se pogovarjali o aktualnih vprašanjih, povezanih predvsem s položajem pripadnikov narodnosti (Madžarov in Slovencev v Porabju) na obeh straneh meje.

Predsednik Madžarske samoupravne narodne skupnosti Tibor Vörös je v svojem predstavitvenem nagovoru med drugim dejal, da Madžari na Gorič-

kem živijo v sožitju z večinskimi narodom, da imajo dvojezične vrte in osnovne šole, narodnostna kulturna društva, svoje predstavnike v občinskem svetu in še druge narodnostne pravice. Ne podpirajo pa posameznikov v pomurski madžarski skupnosti s sedežem v Lendavi, ki vidijo samo svoje interese, zato z Lendavo ne sodelujejo več. S tem pa nikakor ne razbijajo sožitja, kot jih je »napadel« v Népszabadságu Feri Horvat. Izrazil je tudi željo, da bi podaljšali čas odprtja mejnega prehoda Prose-

Tako v dvojezičnem vrtcu kot dvojezični osnovni šoli v Prosenjakovcih (na posnetku) so gostom pripravili prigrizen sprejem.

njakovci - Magyarszombatfa (sedaj je odprt od 8.00-15.00), obenem pa razume prizadevanja Slovencev na eni in drugi strani meje, da bi čim prej odprli tudi mejni prehod Čepinci-Verica (Kétvölgy). Predsednik skupščine Železne županije Péter Markó je glede tega dejal, da je problem predvsem finančne narave, vendar upa, da ga bodo rešili. Sicer pa je bila nje-

gova ocena, da je v Sloveniji oz. Prekmurju dobro poskrbljeno za uresničevanje pravic pripadnikov madžarske narodnosti, da je dvojezična vzgoja na visoki ravni, sožitje med manjšino in večino pa je lahko za zgled. Zato madžarska vlada posveča večjo pozornost oz. namenja večjo finančno pomoč madžarskim manjšinam v drugih sosednjih državah, kar pa po njegovem mnenju ni prav, ampak bi morali obravnavati vse enakopravno. Dejal je tudi, da mu je zelo žal, ker je prišlo do nesoglasij med pripadniki madžarske narodnosti na Goričkem in v lendavskem koncu ter izrazil pripravljenost pomagati pri zglatitvi spora. Postavil pa je vprašanje, kako naj bi to storili. Poslanec Andrej Gerenčer je kasneje glede tega menil, da s tem problemom ne bi smeli iti do Ljubljane in v Budimpešto. Potreben je predvsem dialog med »sprtna« stranema. Dejal je tudi, da

ga skrbi dvojezično šolstvo v Porabju. Najbrž je imel v mislih šole na Gornjem Seniku, v Števanovcih in Monoštru, kjer poučujejo slovenščino kot učni predmet in imajo nekatere dejavnosti narodnostnega značaja, kajti dvojezičnih šol v Porabju ni. Kaže, da je to slovenski strani premalo znano.

- aj

OD SLOVENIJE...

JANEZ DRNOVŠEK - MANDATAR ZA SESTAVO NOVE VLADE

Liberalna demokracija Slovenije, Združena lista socialnih demokratov, SLS+SKD Slovenska ljudska stranka in Demokratična stranka upokojujencev Slovenije so podpisale koalicijski sporazum o sodelovanju v vladi. Poleg poglavitnih programskih nalog in ciljev vlade sporazum določa, da bo v vladi 15 resorjev, od katerih jih bo 9 vodila LDS, ZLSD in SLS+SKD pa po tri. LDS predlaga tudi dodatnega ministra brez listnice.

Državni zbor je nato z 61 glasovi za in petimi proti na predlog predsednika države Milana Kučana za predsednika slovenske vlade izvolil Janeza Drnovška. Pri odločanju o novem predsedniku vlade zaradi nestrinjanja s predlagano sestavo parlamentarnih delovnih teles niso sodelovali poslanci opozicijskih Socialdemokratske stranke Slovenije in Nove Slovenije.

NARAVA SE JE PONOVNO ZNESLA NAD BOVŠKIM OBMOČJEM

Cesto med Logom pod Mangartom in mednarodnim mejnim prehodom Predel je zasul plaz, ki je cesto poškodoval in odnesel tudi del cestišča, samo dan za tem pa je dosegel in zasul tudi vasio Log pod Mangartom in pod seboj pokopal nekaj hiš, v katerih se je nahajalo osem ljudi.

POLICIJSKO POIZVEDOVANJE

Policijski sindikat Slovenije se je odločil za "javno poizvedovanje za predsednikom vlade Andrejem Bajukom", ker se premier že več mesecev ne odziva na pisma sindikata s predlogi, pozivi in zahtevami za ureditev plač zaposlenih v državnih organih, niti ni prišel na sestanek s predstavniki sindikata.

POVEZOVANJE UNIONA IN FRUCTALA

Pivovarna Union je postala imetnica 56,7-odstotnega lastniškega deleža v ajdovskem Fructalu, s čimer je naredila pomemben korak k uresničitvi dolgoročne strategije kapitalskega povezovanja obeh podjetij.

Edna Europa - več narodov

V Monoštri so se 11. novembra srečali iz ceje Železne županije tisti lidgé, šteri radi delajo za svoj rojstni kraj. Domoznansko društvo županije vsako leto organizira taka srečanja. Letos je bil VI. županijski dan „Patria“. Na letošnjem srečanju je bio guč o tome, kak živijo v našoj županiji Hrvatje, Nemci, Romi in Slovenci. Kak se tū počutijo, kak vōpriđejo z Madžari.

Predsednik Domoznanskega društva županije Vas Árpád Zsámboki je na kratko tapravo, gda so, kak so sé prišli Hrvatje, Nemci in Romi (mi Slovenci smo že tū bili pred Madžari). Leta 1999 so v županiji Vas vkūpisali 6827 nej Madžarov. Od toga se je za Hrvata melo 2185, za Nemca 686, za Roma 1630 za Slovence 1633 lūdi.

Gospaud plebanoš Istvan Dumović so Hrvat, doma iz Prisike (Peresznye). 31 lejt so že plebanoš v Židani (Horvátország), v štero faro sliši Und pa Olmod tō. Vsiško nedelo majo v Židani dve meši, edno madžarsko (na štero odi 120 lūdi) in edno hrvaško (za 420 lūdi). Za 820 gezero forintov so kūpli projektor (vetitō) v cerkev. Na velkom platni vsi vidijo, ka trbej spejvati pa moliti. Pri meši mladi igrajo na tamburice. Vsiško leto dejo na prauško za 4 dni v Maria Zell. Leta 1989 so ustanovili Hrvaško katoliško

mladinsko kulturno in versko društvo, štere člani so leko Madžari in Romi tō. Profesorica VPŠ v Sombotelu Bernadet Zadrovič-Hergović je ojdla v hrvaški vesnicaj po cintori/graubišči. Nej samo na stari, liki na nauvi kamnaj tō hrvaški so napisana imena, „Eti počiva, Naj počiva vu meri“ pa eške krajše pesmi tō. Laci Gōnc iz Lendave je o tome premišlavo, če nam,

šteri smo zdaj manjšina (kisebbség) na Madžarskom in v Sloveniji, baukse bau v Europski uniji. Vsiški narod, vsiško lūstvo bi rado tam živeo, gde se je narodilo. Tam bi radi nūcali svojo materno rejč. Slovencom na Madžarskom pa Madžarom v Sloveniji se sa tau samo tak posreči, če de njim pomagala matična država pa tista tō, v šteroj živi. Ti lidgé vejo, ka je multikulturna družba, vejo, ka je istina „več gezikov znaš, več valaš“. Tisti, šteri samo en gezik gučijo, toga ne vejo. Mi njim moremo tau nutpokazati - v novinaj, v radioni, televiziji. Tak bau v Europi tō! Tehnika pa penezge so nej vse! Lidgé se morejo pogučavati tō, morejo spoznati eden drugoga, kulturo eden drugoga. Zato gavolo je pomembno, da imamo skem več kulturni skupin. (Madžari v Sloveniji imajo blūzi 70!)

Gospa Magdolna Unger se je spominala stari cajtov. Gda je una mala bila, so

mlajše vōminjavali nemški pa madžarski stariške, ka bi se rejč navčili. 26. maja 1946 so iz Rabafūzesa, Jakabháze in Rönöka 622 Nemcov vōodpelali v Nemčijo. Iz 32 vesi so pa es pripelali Nemce - „Hienze“. Zdaj živi v Rabafūzesi 380 lūdi. Gospa Unger je od 1977 tadale začnila špile, pesmi zbirati. Nemški ženski pevski zbor že 24 let nastopa. (V županiji Vas majo Nemci 6 pevski zborov: v Kőszegi, Vaskeresztesi, na Dolenjom Siniki in v Pornóapáti). 11. novembra zvečer so v monoštrski gledališki dvorani nutpokazali svojo prvo kaseto in zgoščenko (CD). Magdolna in Edit Unger sta pa že na konferenci tazospejvale par pesmi.

Namestnik ravnatelja Znanstvenega in poljudnoznanstvenega društva županije Vas (TIT) Antal Viktora je gučo o tome, kak pomagajo Rome. Erika Fuisz-Szepesi pa je povedala, kakšne prireditve majo v monoštrskom gledališki, kak sodelujejo s Slovenskim domom.

Na konferenci je predavala etnologinja Marija Kozar tō. Najoprvm je gučala o tome, ka so muzeji v Železni županiji že od začetka, od leta 1900 vkūbrale in nutkazale pesmi, paverske ške-ri, piskrene posaude idr. iz tisti vesnic tō, gde živijo Hrvatke, Nemci, Romi in Slovenci. Prvi direktor Mu-

zeja Savaria v Sombotelu je sto v muzeji ejkstra sobe meti za vsiški narod. Tau se ma nej posrečilo, ka je prva bojna vōvdarila. Gnes je v muzeji Savaria 9 % etnološki predmetov iz hrvaški, nemški ali slovenski vesi. Največ iz hrvaški. Med fotografijami tō. Slovenci pa majo svoj muzej v Monoštri (Muzej Avgusta Pavla), pa so največknig napisali. Vrednost slovenske kulture na Madžarskem je trbej lidam nutpokazati: v novinaj, v radioni pa televiziji, na razstajav, prejk kulturni skupin. De pa tau tō ne dojde. Lidgé najprve morejo biti siti, dočas je kultura nede brigala. Slovenci kauli Monoštra svojo materno rejč leko nūcajo samo doma pa v kulturni skupinaj, na prireditvaj - zrankma, zvečer pa po svetkaj. Delavni den, v službi nej. Če bi nej bilau grajnec, bi leko ka iz Slovenije nekaj pri nas menšje fabrike emo ali pa bi leko taprejk ojdli delat. Če bi v službi tō leko nūcali materno rejč, te bi jo rajši gučali, mlajšom navčili. Leko, ka v Europski uniji tau zadobimo?

* * *

Te den je varaški kulturni dom pripravo program, na sterom so gorstapile slovenske pa nemške kulturne skupine, prišla je pa ena skupina iz Avstrije pa folklorna skupina iz Gornjih Petrovec.

-mkm-

RADIO MONOŠTER
UKV (FM) 106,6 Mhz
Od ponedeljka do sobote
od 16. do 17. vōre,
v nedelo od 12. do 14. vōre.

FM
88 92 96 100 104

RADIO MONOŠTER

↓ 108
→ 106,6 Mhz

Literarna priloga ob 200-letnici Prešernovega rojstva

Ran mojih bo spomin in tvoje hvale

Človekova eksistenca je le redkokdaj v soglasju z usodo; iz razkoraka med njo izvira bistvo tragičnega občutenja življenja. Za veličastnimi umetninami, ki minevanje vedno znova preobražajo v trajanje, se često skrivajo najbolj bedne biografije njihovih ustvarjalcev. Zanje se zdi, da si jih je izmislila najbolj ljudomrzniška domišljija. Naše občutenje časa navsezadnje temelji na zaznavanju nasprotij - stopnjevanj na eni in kontrastov na drugi strani: zgodbi sledi mit, preteklosti poveljčanje, pozabi slava... (Igor Grdina: Življenje umetnika kot umetnina. Sprema na beseda k Romanu o Prešernu, avtorice Ilke Vašte). Leto 2000 je za vse Slovence, ki v srcih dobro mislimo, nekaj posebnega; naš zgodovinski spomin se vrača dvesto let nazaj, v slikovito deželo Kranjsko, raj pod Triglavom, v srečno, drago domačo vas Vrbo, kjer je zagledal luč sveta eden največjih sinov slovenskega naroda, France Prešeren ali po domače Ribičev France. Kot sin neznanega, v tistem času neprebujenega naroda, ki je preživel več kot tisoč let v nesvobodi in podložništvu severnim sosedom, je imel popolnoma drugačne možnosti kot njegovi slovanski sodobniki, npr. Puškin in Mickiewicz.

Uka žeja ga je speljala v svet, od koder se je vrnil obogaten z evropsko širino duha. Toda sredina, v katero se je vrnil, ga ni razumela in nikoli sprejela. Bolečina vsestranske nerazumljenosti in nesprijetosti je eden glavnih motivov njegove poezije, drugi, enakovreden, motiv pa je motiv neuresničene ljubezni. *Ti si življenja moj'ga magistrale...* Meščanska hči Julija Primic, njegova večna muza, ga je zviška zavrnila. Poslej je njegovo življenje bilo le še zivotarjenje. Ostali pa so nam biseri ljubezenske poezije, posvečeni Juliji: Sonetni venec, Ljubezenski soneti.

Usoda majhnega, teptanega naroda kot tudi pesnikova lastna usoda se zrcali v epsko-lirski pesnitvi Krst pri Savici, posvečeni prijatelju in učitelju Matiji Čopu. Bojovník za vero staršev, lepo bog'njo Živo, Črtomir, je poosebljen slovenskega naroda (tudi dvesto let pozneje), pesnikov drugi jaz. In v sredini 19. stoletja so v slovenskem narodu dozorele razmere, da se je začel zavedati svoje biti; veter revolucije je zavel tudi čez deželo Kranjsko. Prešeren je to dogajanje pozdravil z eno najznamenitejših in najbolj svetlih pesmi, Zdravljico. Ko smo Slovenci pred deseti leti doživeli svoj zvezdni trenutek - samostojno državo Slovenijo - smo si

Prešernovo Zdravljico izbrali za svojo himno!

Prešernov pesniški opus je vsekakor ena temeljnih postavk v našem zgodovinskem spominu; biseri njegove poezije nas, Slovence, umeščajo v evropsko družino narodov, naš jezik pa ob bok velikim jezikom.

V Porabju smo se Prešernovo leto, 200-letnico pesnikovega rojstva (roj. 3. decembra 1800), odločili praznovati predvsem v šolah in kulturnih ustanovah. Že v februarju, ob slovenskem kulturnem prazniku, so šole pripravile proslave in spominke ure. V časopisu Porabje smo razpisali natečaj za najboljše spise o Prešernu. Spise, žal sta se odzvali le dve šoli, OŠ Istvána Széchenyija Monošter in monoštrška gimnazija, objavljamo že vse leto. Učenci in njihovi mentorici, Agica Tonweber ter Erika Glanz, so se izjemno potrudili. Za njihovo prizadevnost se jim bomo zahvalili na posebni svečanosti 17. decembra.

Literarna priloga časopisa Porabje prinaša odlomke iz spisov porabskih učenk in bisere iz pesnikovega opusa. Upamo in želimo, da boste tudi vi, dragi bralci, še bolj spoznali in vzljubili velikega sina slovenskega naroda.

VALERIJA PERGER

O Vrba, srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta;
da b' uka žeja me iz tvoj'ga sveta
speljala ne bila golj'fiva kača!

Ne vedel bi, kako se v strup prebrača
vse, kar srce si sladkega obeta;
mi ne bila bi vera v sebe vzeta,
ne bil viharjev notranjih b' igrača!

Zvesto srce in delovno ročico
za doto, ki je nima milijonarka,
bi bil dobil z izvoljeno devico;

mi mirno plavala bi moja barka;
pred ognjem dom, pred točo mi pšenico
bi bližnji sosed varoval - svet' Marka.

(Sonetje nesreče, 1. sonet)

Misli o Francetu Prešernu in o Zdravljici

Prešernove pesmi so izšle 1846. leta v zbirki z naslovom Poezije. Pesnik je takrat bil še nesprejet in nerazumljen, posebej strogo cenzuro je doživela pesem Zdravljica. To je prva slovenska politična pesem. Okvir je napitnica, ki jo uvaja prva kitica, nato pa vsaka kitica uvaja drug motiv. Naslov pesmi je Zdravica prijateljem, znancem. V prvi kitici je najbolj pomembna ideja prijateljstvo. Ja, pesnik opeva prijateljstvo! Zdi se, kot da govori besede o vinu nam, čeprav nas ni tam, da bi nam lahko govoril. Vino ponese v oblake, kjer postane simbol veselja, pri mnogih družinah pa tudi nesreče.

»Bog živi ves slovenski svet.« To je verz druge kitice, posvečene pesnikovem prijateljem, ki naj slavijo in se veselijo življenja v Sloveniji. Dežela, o kateri govori v drugi kitici, je Kranjska. Tretjo kitico je cenzura hotela prepovedati. Za takratne razmere je bila res

senzacionalna, ker je avtor imenoval svoje vladarje za sovražnike in jim zaželel le

Žive naj vsi narodi,
ki hrepené dočakat' dan,
da, koder sonce hodi,
preprij iz sveta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

Nazadnje še, prijat' lji,
kozarce záse vzdignimo,
ki smo zato se zbrat' li,
ker dobro v srcu mislimo.
Dokaj dni
naj živi
Bog, kar nas dobrih je ljudi!
(Zdravljica, odlomek)

nesrečo, ter omenil samostojno slovensko domovino. Četrta kitica poziva k edinosti, sreči in spravi. Naslednja opeva lepoto slovenskih deklet. Opisuje jih kot rožice in želi, da bi poskrbele za nov rod. »Prelepe, žlahtne rožice.« Res zelo lepo

izrazi svoje misli. Sedma kitica je zelo pomemben del pesmi, saj so jo Slovenci ob osamosvojitvi in ustanovitvi države Slovenije sprejeli za svojo himno. Še danes ponovno zazvenijo besede, stavki, misli: »Žive naj vsi narodi.« Ta kitica se konča tako: »ne vrag, le sosed bo mejak.« Živimo v 21. stoletju in so te misli še bolj pomembne, kot so bile v tistem času. Zakaj? Dandanes sosed niso prijatelji. Vojskujejo in prepirajo se, ne spoštujejo drug drugega. Minilo je 150 let in Prešernove ideje živijo. Najvišji cilj pesnika je mir in prijateljstvo med vsemi narodi. Žal, resnično stanje po svetu je drugačno. »Dokaj dni naj živi vsak, kar nas dobrih je ljudi!« To so zadnji verzi Prešernove imenitne stvaritve. Vsem dobrim ljudem je zaželel dolgo in srečno življenje.

Žuži Šulič
Gimnazija Monošter

Življenje in delo Franceta Prešerna

France Prešeren je bil rojen v številni družini v majhni vasi Vrbi na Gorenjskem, kateri je posvetil sonet v pesmi Sonetje nesreče.

Svojo ljubezensko priznanje je spesnil v Sonetnem vencu. Sonetni venec ni dragocen samo zaradi oblike, temveč tudi zaradi čustvene vsebine. Njegove najpomembnejše literarne stvaritve so še: epsko-lirska pesnitev Krst pri Savici, Zdravljica, številne balade, romance in druge pesmi.

Prešernove pesmi so izšle 1846. leta v zbirki z naslovom Poezije. Pesnik je takrat bil še nesprejet in nerazumljen. Ena izmed pesmi je doživela strogo cenzuro: Zdravljica. Danes je to najbolj znana Prešernova pesem, saj so jo Slovenci sprejeli za svojo himno. Danes je njegovo ime prvo ime slovenske literature, ki ji je on prvi ustvaril umetniški temelj.

Andreja Pint
Gimnazija Monošter

Romantika in Prešeren

Prešeren se je rodil kot sin preprostega slovenskega kmeta leta 1800 v neznatni vasi, Vrbi. S pesništvom se je ukvarjal že kot visokošolec, po končanih študijah pa je sodeloval pri Kranjski čbelici. Tu je tudi sodeloval s profesorjem in knjižničarjem Matijem Čopom, svojim najljubšim prijateljem. Čop je poznal skoro vse evropske jezike in literature in je bil Prešernu dober svetovalec v vseh pesniških zadevah.

Prešernove pesmi so večinoma lirске, manj je epskih. V pesmih poje o ljubezni do dekleta, (Dekletam, Pod oknom, itd.) povezuje ljubezen do dekleta z ljubeznijo do domovine (Sonetni venec), govori o grenkem razočaranju nad življenjem (O Vrba), razmišlja o pesniškem poklicu (Glosa, Pevcu, itd.) in se zavzema za razumevanje in mir med ljudmi ter narodi vsega sveta (Zdravljica).

Tem svojim mislim in čustvom je dal tudi ustrezne pesniške oblike. Uvedel je balado, romanco, priliko, ep in sonet. Njegove izbrane pesmi so izšle prvič leta 1847 z naslovom Poezije.

Nikoletta Vajda
Gimnazija Monošter

Prešeren in Petófi

O pesnikovem poslanstvu

Petőfi je v svojem pesništvu in v svojem zglednem vedenju ustvaril sliko o cilju pesnika in nakazal pravo pot svojim sodobnikom in bodočim rodovom.

Prešeren v Pevcu zastavlja problem pesnikove usode. Pesnika primerja s Prometejem, ki mu orol neprestano kljuje drobovje. Njegovi stalni spremljevalci so obup, kesanje, strah pred prihodnostjo. Sklep pesmi izzveni v opravičilo pesniškega poklica – pesnik mora prenašati usodo pokončno.

O svojem poslanstvu piše tudi v Sonetnem vencu. V drugem sonetu piše, da bo njegova pesem živela in plemenitila narod ter odnose med ljudmi. Spremenila bo življenje njegovega ljudstva in ga povedla na pot svobode in prave kulture.

Tudi 9. sonet Sonetnega venca govori o pesnikovem poslanstvu: prispodoba zanj je antični motiv Orfeja – podobno kot je Orfej s svojo pesmijo pomiril divja trška plemena in jih združil v slogi, bo tudi Prešeren s svojo poezijo združil Slovence v novi ljubezni do domovine in narodne omike.

Prešernova in Petófijska poezija odseva usodo njunih narodov. Ta poezija je bila kritika družbenih razmer, ki so ovirale razvoj. Zato pomeni

Prešeren Slovincem to, kar Petófi Madžarom.

Reka Hirnök
Gimnazija Vörösmarty

Kam?

Ko brez miru okrog divjam,
prijat' lji prašajo me: kam?

Prašajte raj' oblak nebá,
prašajte raje val morjá,

kadar mogočni gospodar
drvi jih sem ter tje vihar.

Oblak ne ve in val ne kam,
kam nese me obup, ne znam.

Samó to znam, samó to vem,
da pred obličje nje ne smem

in da ni mesta vrh zemljé,
kjer bi pozabil to gorjé!

Prešeren in Julija

Končno sem se vrnil iz čudovite narave v resničnost, ki zame ni tako vesela. Po-begnil sem pred skrbmi vsakdanjega življenja v trnovsko cerkvico. Tu sem našel tisti blaženi mir, po katerem sem hrepenel. Tišina, mir, pomiritev. V zadnji klopi sem sedel sam zase in moje življenje se je zavrtelo kot film pred zaprtimi očmi. Eno vprašanje za drugim mi je prišlo na misel. Od kod sem prišel? Kdo sem?

Zakaj sem na tem svetu? Zakaj živim ravno v tem času? Toda grobno tišino je kar na lepem prekinilo odpiranje vrat. Pred oltar je pokleknila prelepa, v belo oblečena dama. Njeni lasje so črni kot noč, obraz rdečkast kot zora, oči pa so modre kot sinjina morja. Zaljubljen sem se vanjo na prvi pogled. Ko je vstala, nisem mogel zdržati, plašno sem stopil k njej in vprašal: »Oprostite, kako se imenujete?« »Julija Primic sem,« je odgovorila. Njen glas je čudovito zvenel med obledelimi stenami cerkve. Pogovarjala sva se. Pripovedoval sem ji, zakaj sem se skrival v tej cerkvi, dorekel sem zgodbo o sebi. Ona me ni poslušala. Njeno telo je sedelo pri meni, a duša je postopala v drugem svetu. Nena-doma je vstala in brez pozdrava odšla. Nisem mogel ukazovati svojemu čustvom. Vedno sem iskal priložnost, da bi jo videl. Julija je zelo čedna, obenem pa zelo ponosno mlado dekle. Ona je iz meščanske družine, jaz sem samo siromašni slovenski »poet«; seveda me je zavrnila. Kljub temu nisem odnehal upati. To obdobje mojega življenja je bilo najplodnejše, saj je ona bila moja muza. Napisal sem Sonetni venec. Posvetil sem ga »Juliji«. Začetne črke verzov povedo njeno ime. Toda kaj sem dosegel? Vzbudil sem nejevoljo Julije in njene družine. A to me ni oviralo in sem pisal še in še več pesmi o svoji ljubezni ter o svojih bolečinah. Nič ni pomagalo. Poslednja misel, preden sem zvečer zaspal, prva misel jutraj, ko sem se zbudil, je bila samo ona, ona, ki je bila hladna z menoj.

Rita Gredlić
OŠ Istvána Széchenyija
Monošter

Julija Primčeva!

Velike svetlomodne oči so s pogledom nedolžnega otroka za trenutek zagorele v njegove, Prešernove. Njih »čisti plamen« ga je zadel kakor blisk. Poet se je ustavil in strmel za dekletom, ki je s svojo sestrčno pokleknila in klop in v pobožni molitvi povsila plavalas glavico. Pozabil je, da je hotel oditi. Ostal je, dokler se deklet nista dvignili. S čudovito silo ga je vleklo, da je obrnil korak za njima. Njegov pogled se je nepremično upiral v nežno, gibčno Julijino postavico. Kakor uročen je stopal za njo iz cerkve.

Ali se mu ni režal izza dekletovega širokega krila – Kupido? ... Da, v srcu je čutil, bil je Kupido, ki mu je pred tremi leti pel:

Kupido, ti in tvoja lepa starka ne bôta dalje me za nos vodila!

In vendar sta ga zopet vodila! Za drobnó, komaj šestnajstletno Julijo je drobnil korake skoraj triinšestdesetletni Prešeren, tisti, ki je trdil o sebi, da mu »okamneno je srce preživo«. Stopal je – po svoji navadi z nogo drsaje – za dekletom; stopal je po cesti s plahutajočim frakom, s cilindrom v roki in z vihrajočimi dolgimi lasmi. Široko zagorelo obličje mu je pokrivala zdrava rdečica. Lepe oči so žarele v nenavadnem ognju.

Dasi je Julijo poznal že kot otroka, vendar se mu je zdelo, da jo

vidi prvokrat. Vse na njej je bilo mično in lepo, da ni mogel odtrgati pogleda od nje. Svilena »šuta«, ki ji je pokrivala glavič, mu je na pol zakrivala njen obraz, kadar se je Julija v pogovoru obrnila k sestrici. Vendar je poet za trenutek ali dva zagledal okroglo bradico z rožnato poltjo, nežno ukrivljeni nos in rdeče vzbočene ustne. Želel si je le, da bi se ozrla in bi še enkrat občutil plamen iz njenih lepih oči.

A ponosna, dobro vzgojena Julija se ni okrenila.

(Ilka Vaše: Roman o Prešernu, odlomek)

Vse misli 'zvirajo 'z ljubezni ene, in kjer ponoči v spanju so zastale, zbude se, ko spet zarja noč prežene.

Ti si življenja moj'ga magistrale, glasil se 'z njega, ko ne bo več mene, ran mojih bo spomin in tvoje hvale.
(Sonetni venec, odlomek)

Pomota

V novinarskem centru so računalniki naleteli na zgodovinske podatke. Centralni računalnik je »bral« dosje iz 19. stoletja.

- Poslušaj, Reginald, našel sem važne podatke.

- Čakaj malo, da se priključim na bazo podatkov, tudi jaz hočem pogledati. Zares! Kaj pa je to?

- Ne bodi nestrpen! Samo še trenutek, pa se vrnem v to dobo.

Reginald potrpežljivo čaka. Tisočinke sekund so se mu zdele večnost. Končno vpraša kolego:

- Tako dolgo traja?

- Seveda, kdaj je že to bilo!... No, tu sem. Vao!!! Ta je pa spoštovanja vreden! Ustvarjal je slovensko literaturo!

- Kdo ali kaj je bil to? Naši predniki, sicer nezreli računalniki, ali je bil kdo od tistih čudnih stvorov?

- Zamisli si, on je bil človek.

- Ali je imel kakšno identifikacijsko številko?

- Ti pa res nič ne veš. Ljudje so imeli ime in priimek. On se je imenoval France Prešeren in je bil največji slovenski pesnik. Staviva, da ne veš, kdo je bil ta paglavec!

- Ne vem!

- Pripovedoval ti bom. Rodil se je v majhni vasi, Vrbi, leta 1800. Bil je sin preprostega slovenskega kmeta.

- Kako pa je postal znan?

- Ustvarjal je kot sin enega izmed najmanjših narodov v Evropi. Kljub temu je njegova misel živela na nivoju evropskega duhovnega življenja.

- Ni motilo ljudi njegovo kmečko poreklo?

- Med ljudmi ni bil zelo znan. Njega pa je to zelo motilo.

Pestila ga je zavest, da je samo plebejski sin, berač, spoznanje, da ga svet prezira.

- Ali je pisal o tem žalostnem čustvu?

- Ko je ta bolečina gospodarila v njegovi zavesti in v njegovem srcu, je napisal naprimer pesmi Slovo od mladosti in Sonetje nesreče. V teh dveh delih je spregovoril svojo dokončno pravo besedo. Seveda kot vsak pesnik, je tudi on pisal ljubezenske pesmi.

- Oh, ljubezen! Kako dobro bi bilo to čutiti! Gotovo je zelo razburljivo.

- Njegova največja ljubezen je Julija, ki je bila njegov ideal in hčerka bogate trgovke.

Lilla Fasching
OŠ Istvána Széchenyija
Monošter

Velika, Togenburg, bila je mera
trpljenja tvoj'ga; moje ga premaga:
nazadnje omeči se tvoja draga,
ti vsak dan okno celice odpira.

Od zora srečen upaš do večera,
da bo vid'joča nje podoba blaga,
in ko ti že priteče smrtna sraga,
se še zaupljiv k nji pogled ozira.

V nebesih nje oči jaz videt' menim,
kadar predrzmem vanje se ozreti,
dva jezna keruba z mečem ognjenim.

Da bi ne zalil je, v vednem trepeti
bežim jaz revež pred pogledom njenim;
noben mi žar'k v življenja noč ne svetli.
(Ljubezenski soneti)

Srečanje

- Oh, oprostite, saj se še nisem predstavil. Sándor Petőfi sem.

- Jaz sem pa France Prešeren. Veseli me, da sem Vas spoznal.

- Tudi mene veseli.

- Upam, da se ne jezite zaradi časopisa.

- Seveda ne, samo svoj članek sem hotel še enkrat prebrati – me je pomiril.

- Vaš članek? – sem začuden vprašal.

Nato on:

- Ja, Potopisi, v katerem poročam o doživetjih. To je starejši izvod, izdali so ga 1845. V tem letu sem preprostoval severni del Madžarske. To je bila dejansko »zmagovita pot«, vsepovsod so me navdušeno sprejemali in so še organizirali baklado zame – je dejal ponosno.

- Gotovo je bilo veliko doživetje.

Medtem je natak prinesel čaj.

- Da, kar je res, jaz nisem imel take sreče – sem odgovoril žalostno. – Ljudje so name gledali tako, kot na nekoga, ki se mu nič na tem svetu ne posreči. Moja usoda je odrinjenost samo zato, ker izhajam iz kmečke družine. Vsa prodorna bolečina je prevladovala dolgo, neumljeno v moji zavesti in v srcu. – Solza je nehote padla na mojo trepetavo roko.

- To je res žalostno. Toda tudi jaz nisem imel lahkega življenja. Leta 1839 je moja družina nepričakovano obubožala. Zato sem se zelo slabo učil v gimnaziji na Selmecbánya. Zaradi tega pa me je oče izobčil. Potlej sem pobegnil in sem postal pomožni igralec v Narodnem gledališču v Pešti.

- Zelo Vas je zanimalo gledališko življenje? – sem vprašal radovedno.

- V začetku me je. Nato sem bil vojak v Sopronu. Iz vojske so me odpustili, ker sem bil velikokrat bolan.

- In potem?

On pa je nadaljeval:

- Obiskal sem obubožane starše in sem se z bogal z očetom. Pridružil sem se potujoči igralski družini.

- Ali ste Vi igralec ali novinar?

- Nekaj imam s pisanjem, saj sem pesnik.

Njegove besede so me presenetile. Ne bi mislil, da tu, pri tej mizi, sedim s pravim madžarskim pesnikom.

- Kakšno naključje! Jaz sem tudi pesnik – sem odvrnil malo bolj sproščeno.

- To je pa srečno naključje! Kakšne pesmi pa pišete? – me je vprašal.

- Prve poskuse sem sežgal. Moja pesniška moč se je prebila do svoje prave govornice ne v ljubezenski pesmi, temveč v pesmi, ki govori o veliki bolečini mojega moralnega življenja, v pesmi Slovo od mladosti in v Sonetih nesreče. Ko sem se zaljubil, se je moj odnos do tega čustva nevarno zresnil, moje pesmi so polne strasti, satire. V tem času sem se skoraj izključno posvetil sonetu in sem napisal Sonetni venec.

- Ste zaljubljeni? – se je pozanimal.

- Bila je samo platonska ljubezen. Ona je bogata, jaz pa reven pesnik, ki ji ne bi mogel zagotovljati ustreznega življenja za njeno družbeno titulo. Dolga leta je bila moj ideal, oh, Julija...

- Julija?! – je vprašal z osuplim obrazom Petőfi.

- Ja, Julija. Zakaj?

- Moja žena se tudi imenuje Julija.

Szabina Horvat
Oš Istvána Széchenyija
Monošter

Romantika pri Slovincih in Madžarih

Prešerna in Petőfi sta pisala pesmi o očarala ljubezen, ki je rodila čudovite ljubezenske pesmi, sonete. Prešernove usodne ljubezni so bile Marija Khlunova, Julija Primičeva in Ana Jelovškova. Prva mu je dajala navdih, s čimer je začel vrsto svojih ljubezenskih pesnitev. Pesmi, ki jih je Prešeren posvetil Primičevi Juliji, pa bodo večno spadale v sam vrh svetovne ljubezenske lirike. Ljubezen do Ane Jelovškove pa mu pomeni dopolnjevanje hrepenenja, a v literarni dediščini ta ljubezen ne živi tako edinstveno kot ljubezen do Julije.

Tudi Petőfijeva pesniška dediščina kaže na to, da ga je ljubezen že prezgodaj, v mladih letih očarala. Tudi on je dosegel vrh svetovne ljubezenske lirike. Kako čudovito naključje, da je tudi Petőfi ta vrh dosegel s tistimi pesmimi, ki jih je pisal Juliji Szendrey. Prešeren je pa posvetil najlepše sonete Juliji Primičevi.

Hrepenenje, zalovanje, razočaranje, upanje in novo upanje, zadovoljstvo in še druge elemente vsebuje ljubezenska lirika teh dveh pesnikov. Njuna ljubezen se vsepovsod nekako zaključuje z ljubeznijo do lastne domovine, do rojakov. Prešernova usoda je bila Julija Primičeva, ovekoveti jo je v Sonetnem vencu. V petnajstih medsebojno povezanih sonetih ljubezenske venca ni izpovedal le velike ljubezni do Julije, pač pa je v njih izrazil tudi vročo ljubezen do domovine in hkrati izpovedal, da se zaveda teže svojega poslanstva. Torej ravno to, kar je izpovedoval Petőfi v svojih pesmih.

Bianka Bartakovič
Gimnazija Monošter

Ljubezen do domovine pri Prešernu in Petőfiju

Prešeren in Petőfi sta pisala pesmi v času, ko sta bila oba naroda (slovenski in madžarski) in njuna jezika zatirana. V svojih pesmih sta oznanjala vero v zmago napredka in pravice. Misli njunih pesmi so bile njunima narodom vodilo v borbi za svobodo.

Katere pesmi nas prepričajo o tem?

V Prešernovem Krstu pri Savici se poganski Slovenci borijo zoper tujo oblast in njeno vero. Vodilno misel Uvoda je Prešeren izrazil v globokih besedah, ki jih govori Črtomir svoji četi:

»Manj strašna noč je v črne zemlje krili,

ko so pod svetlim soncem sužni dnovi.»

V Sonetnem vencu (7., 8. in 9. sonet) se pesnikova ljubezenska tožba preljuje v izpoved silne ljubezni do domovine:

»solzé 'z ljubezni so do tebe vroče,

iz domovinske so ljubezni lile.»

Podobno premišljuje Petőfi v pesmi Szabadság, szerelem!

»Szabadság, szerelem!

E kettő kell nekem.

Szerelmemért föláldozom

Az életet

Szabadságért föláldozom

Szerelmemet.»

Anita Vajda

Gimnazija Monošter

France Prešeren in Mihály Vörösmarty

Prešeren in Vörösmarty veljata za velikana v svojih nacionalnih književnostih. Ena najvidnejših stvaritev Franceta Prešerna je Zdravljica, ki je postala slovenska himna. To delo kaže podobnost s pesmijo Szózat Mihály Vörösmartyja. Prešeren je pisal Zdravljico leta 1844. V njej nazdravi slovenskemu in slovanskemu svetu. Pesem se začne z ogovorom »Prijatelj!« To nakuje osnovno razpoloženje pesmi, optimizem. Hvali vino, ki razveseli srce in oko, in zatire vse skrbi.

Drugeče je s prvima dvema kiticama v Szózat, ki data okvir zadnjima, in izražata pesimizem. V Szózat pesnik uporablja ogovorne glagolske oblike, katere potr-

jujejo, da je sporočilo namenjeno vsemu narodu. S tem vzpostavi izreden, zaupen stik z bralcem. Zdravljica pa je napisana v množini, v prvi osebi, to pa pomeni, da pesnik kot pripadnik naroda poživlja in spodbuja narod. V Szózat Vörösmarty namesto dobrotljivega darovalca, greh odpustljivega Boga, omeni usodo. Toda usoda je muhava in nepreračunljiva, neodvisno od greha nas blagruje ali tepe.

Etelka Dončec

Gimnazija Monošter

Ilustracije **Gabrijela Justina** so iz romana o Prešernu pisateljice Ilke Vašte.

Če sam se 32 lejt nej mogo redno navčiti...

Ka nazaj vrdjem, je vsikdar Bôdraška držina žgala palinko v Števanovci. Spremenilo se je samo telko, ka je tau meštrijo sin prejkvezo od očē. Tomi je že tū več kak trikrat deset lejt. Dobro, ka se je menši Bôdraštji sin na tau dau nagončati tistoga časa. Od vekšoga sina se tū ne smejm spozabiti. Vej pa on pomaga brati pa zvójn toga eštje tikvin olaj tū vûdela. Samo tau ne vej, tjelko pa kak njima baug pomagajo Bôdraštje snej. Gvûšno, ka tak, naj obadva vsebaugše leko obredita svojo delo.

Če kaulek poglednemo v Porabji, že samo v Števanovci ždjejo palinko, pa tau naš Slovenec. Ne vej, kak se ma splača tau delo, depa tau vej, ka je dosta časa v slôžbi. Dobro pozna cejlo ves. Etak nej čûda, če se je on tū zatau vzeo, ka de za svojo ves, svoje lidi sprobavo nika včiniti. Že šest lejt, ka je svetnik (kêpviselô) pri veški samoupravi. Depa name je zdaj bola žganje brigalo. Etak sva se o tejm pogučavala v ūti za žganje v **Bôdraštji Joška-nom** (Bedi Jožef).

• *Od steroa mau žges palinko?*

»1. oktobra 1968. leta sam začno tau delo. Tak, ka sam že 32 lejt v tau službi.«

• *Vej si pa 1968. leta štja mlaše bijo!*

»Ja, 18 lejt sam bijo star.«

• *Tebe so starištja nagunčali ali si se sam vzeo za tau delo?*

»Mojiva stariša sta obadva delala v tauj službi. Oče je betežasti grato pa se ma dja dostakrat pomagati mogo. Tistoga časa se je tau delo eštja k Sombotelji držalo. Od tistec so odli name, naj prejkvezem žganjarno, najji ne njam tøj.«

• *Te je tvoj oče eštja nej bijo privatnik?*

»Nej, te so štja na alamsko delali. 1992. leta sam dja vovzeo žganjarno za privatno.«

• *Tvojiva stariša tjelko lejt sta bila v tau službi?*

»Oče je 1944-45. leta začno delati. On je 37 lejt delo, mati pa 27 lejt. Oče je 1971. leta ūšo v penzijo, mater pa že zagvûšno ranč ne vrdjam.«

• *Pred tvojimi stariši so se že stari starištje tū s tejm spravljali? Je oče od starišov*

erbo tau meštrijo?

»Nej. Tøj so bili Ejvin Djaužek, Orovec so se zvali, oni so mojga očē goravzeli za delavca. Depa tak je prišlo, ka so Djaužek 1956. leta tak mogli njasti tau delo. Po tistim so iz Veleméra odli en možak sé delat, potistim pa že na očē ostalo.«

• *Gda je bilau ležje, baugše delati, gda ste se k državi držali ali kak privatnik?*

»Prvim je zatok dosta ležje šlau. Gnesden dosta bridje dje pa plačûvanja.«

• *Tau lidam tū na škodo, steri žgati dajo, ka pauleg porcije na drago pride žganje.*

»Tūž že vsefale vcuj dé, nej samo visitje porcije. Tak vogle, ka od 2001. leta nota trbej postaviti računalnike tū. Zagvûšno ništja ne vej, ka bau.«

• *Tøj človek nede tak mimo*

te ūte, ka bi dvor nej bijo puni z bečkami. Zdjaj je pa telko bečk, ka bi človek Rabo leko zastavo. Ti si zdaj v Porabji, v okaulici sam, steri žges palinko, nej?

»Na Črejtiki so tū žgali, pred dvôma lejtama so dolastanili. Na Gorenjom Seniki so starci vômrlji, etak so od 1990. leta tū dolazaprlji ūto. Od tistoga mau sam sam. Rejsan je tak, ka je dvor nikdar nej prazen.«

• *Vaugri tū vozijo sé sad za žganje ali samo Slovenci?*

»Tak leko povejm, ka od Krmedina skur iz vsakše vesi pripela stoj. Največ pa našo domanjno lûstvo.«

• *Že sam od več lidaj čûla, ka najraj v Števanovce da vôžgati, že v prvi lejtaj tū. Ti kaj ovak delaš kak v drugi ūtaj?*

»Svoj sad vsakši sam deja ta. Če stoj kaj tazapravi, na tistim že pri vôtjôjanji ne more pomagati. Tau je takšno delo, ka iz lagvoga dobro ne more napraviti, depa z dobrega lagvo tū nej.«

• *Kakše tanače nam vejš*

prajti, kak trbej dobro navasiti sad za palinko?

»Najbaugše je, če sad z mašinom vsakši dolazmela ali vtjûper zreže. Cejlo nej slobaudno njasti, ka tisto tak ostane. Gda tau vôzavre, te tak trbej dola zaprejtji, naj ne dobi lufta.«

• *Tjelko časa leko vôzavre?*

»Eno dva tjedna vôzavre, po-

tistom štja trbej eden-eden pa pau mejšec, ka se vtjûper skvasi, vtjûper stane. Po tistim se že leko vozi, vôždje.«

• *Gda leko grata tjiselô?*

»Če se ne zapre dola, gda vôzavre ali če večkrat opiramo pa luft dobi. Če že gnauk tjise-lo grata, tisto več ne mora zavrati.«

• *Cutjer je dobro vcujdjasti?*

»Baugše je, če je malo cukra nota. Dosta nej. V 120 liter-skô bečko tak 1-2 kile cukra dojdja. Cutjer je zatok dober, ka bola vtjûper stane, bola vôzavre sad.«

• *Kakšne mašine maš za žganje?*

»Mamo dva kotla. V velkom kotli prvim vôtjôjamo v malom kotli se pa od drûdijm ždje vô. Vse te potrebne mašine, stvari smo tøjipili od Szakszövetkezeta, od tistoga mau popravlamô. Ka moramo vômenimo, ka nej, tisto pa tak mora titi tadale. Elek-triko samo za tau nôjcamo, ka vodau žene, s sterov (h)ladi-mo, drûgo vse z drvami tøj-rimo.«

• *Kak ždješ palinko?*

»Nagnauk 2 bečke, tau je 240

litrov, tropin gora dejemo v veltji kotau, dolazapremo. Pomalek nalagamo, tak ka se tau 3-3,5 vôre ždje. Po tistom se v mali kotau prejkvepumpa, ka s sprvoga vôtjôjamo. Po tistom pa rafiniramo (fino-mitjuk), s tistoga že redna palinka teče dola. Za en kotau vsevtjûper 7 vôr časa trbej.«

• *Kakšna šega je zdaj, gazda sam ali ti ždješ vô tropine?*

»Vsikši kak cajt ma. Steri dela, malo časa ma, tisti tøj nja pa ma vônopravimo.«

• *Že letošnje tropine ždješ?*

»Navekšoma štja lanstje, eštja itak zavole dje. Zatok, ka si lûstvo znjavla na drûgo leto, ka če nejga sada v tistoj leti, te tū majo ka vôžgati. Tūj pa taum pa že letošnja tū vcuj pride.«

• *Tak dugo tastodjijo tropine?*

»Tastodjijo, samo kak se že večkrat pravo, bečka dobro mora biti zaprejtja.«

• *Letošnji ali lajnjski sad da več palintje?*

»Tau štja zdaj ne mora vedeti, ka tisti cutjer, steroa sad ma v sebi, štja samo zdaj vôpride. Eštja sam malo letošnjoga žgau.«

• *Kak plačôjva sad povprečno (állagosan)?*

»Na vsikši deset litrov tropin leko računa liter palintje. Depa tau nej gnako. Sto s cukrom vcuj pomore, več leko čaka, naaupek pa menja.«

• *Steri sad plačôjva najbole?*

»Slive so bile vsikdar najbaugše pa tak mislim, ka ostanejo tū. Te doudje, sive slive, tiste drauvne že slabejše plačajo.«

• *Kakši slivovi pau je bijo letos v Števanovci?*

»Slive so vse nanikoj priše. Od veltje sôjče so drejva slive dola pistila.«

• *Ka pa drûgi sad?*

»Drûgoga sada je dosta bilau. Lûstvo si je zavole sada leko vtjûper pobralo. Samo pitanje, kakšna bau palinka.«

• *Ti si že telko lejt tøj, ka si že pravi mojster toga dela, nej?*

»Tau leko povejm, če sam se 32 lejt nej mogo redno navčiti svojo delo, te se več ranč nemo mogo.«

K. Fodor

... DO MADŽARSKE

Tuji na Mažarskem

V preteklih osmih letih se je preselilo na Madžarsko letno od 14 do 18 tisoč tujih državljani. Po najnovejših podatkih Centralnega statističnega urada na Madžarskem legalno živi več kot 150 tisoč tujih državljanov. Največ se jih naseli v Budimpešti in v županijah, ki mejijo na Jugoslavijo, Romunijo in Ukrajino.

Madžarsko-slovenska železnica

Državni podsekretar Ministrstva za promet in zveze Zoltán Kazacsay je potrdil, da letos ne bo svečane otvoritve madžarsko-slovenske železniške proge. Vse kaže, da bodo na madžarski strani z deli končali do 15. decembra, vlaki (poskusna vožnja) bodo vozili le do meje, čez mejo pa le takrat, ko bo nova slovenska skupščina sprejela sporazum o mejnem prometu. Po načrtih – pogajanja sicer še niso zaključena – naj bi na tej progi vozilo dnevno sedem parov potniških vlakov.

Štipendije

Kuratorij za narodne in etnične manjšine je 9. novembra odločil o štipendijah, ki jih podeljuje pripadnikom manjšin. Izmed slovenskih srednješolcev so dobili štipendije: Beata Bajzek, Žuža Šulič, Lilla Fásching, Etelka Dončec in Andreja Pint. Izmed slovenskih študentov (rednih in izrednih) pa Dušan Mukič, Adrian Takač, Katalin Daniel, Robert Krajcar, Monika Škapper Sukič.

Prireditve

• 26. novembra je imelo Društvo slovenskih upokojencev svoj letni občni zbor. Društvo združuje upokojence iz vseh slovenskih vasi v Porabju ter Monoštra. Njihovo število je v nekaj letih iz 30 naraslo na skoraj 120.

• 5. decembra bo praznovala Katedra za slovenski jezik in književnost na Visoki šoli Dániel Berzsenyi 20. obletnico svojega obstoja. Svečana seja se bo začela ob 14. uri v zgradbi »D« (Berzsenyi tér 2.).

Senjala sam, da baudem vrtnar

Name veseli tau, če je naša mladina uspešna (sikeres), če si najde delo, če leko na nji računamo. Pa nej samo, ka me veseli, ponosna sam na nji. Vej smo pa mi tū nej bola butasti ali nej bola čedni kak v rosagi vsakši drugi. Prej smo mi Slovenci bola flajnsi pa baukši delavci kak nakak drugi. Tau so nej zdaj, depa že pred dosti-dosti lejtami prednji gučali po marofaj, po fabrikaj od naši delavcov. Pa če se prej krv ne oberne na vodau, te tau gnes tū v sebi nosimo, nosi naša mladina, stera tū malo priliko po šolaj, po baukši službeni mestaj pokazati, ka je nej vtrgliva pa zos-tanjena. Z mladov podjetnicov (vállalkozó) sam se te dni srečala, stera je sploy ovakšo delo senjala sebi, kak go opravlja.

V Slovenskoj vesi – če prideš s Senika – na začetki vesi stoji edna mala, lejpa zidina pa je tam gor napisano, ka je prej tau slaščičarna (cukrászda). Napis je v trej jezikanj napisani, depa če od Varaša deš, te na ednoj največjšoj stenej je samo slovensko napisano, ka

je tau slaščičarna. **Ibolya Holec** vodi slaščičarno, gde se dobi vse dobrega. Dobro pecivo (sütemény), vsefale piti, kava, vleti sladoled, no, vse ka se šika.

• *Ibolya, kak se je tau začnilo, kak je do toga prišlo, ka ti zdaj tau slaščičarno vodiš?*

»Zidino so stariše zozidali, zatok ka je moja sestra vönavčena slaščičarka (cukrász), njej so go napravili. Ona go je pa sploy malo cajta vodila zatok, ka se je oženila pa je deco mejla. Etak sam pa dja prišla na red, sam prejkvzela pa go vodim zdaj že peto leto.«

• *Ti si tū vönavčena slaščičarka ali kak si do toga prišla?*

»Dja sam se vönavčila za šiviljo (varrónő), kakoli ka sam se nej rada včila za tau. Dja bi rada bila vrtnarka, ta sam se glasila, samo ka so moje papire nikam zatepli pa etak sam gratala šivilja. Gda se je pa dala ta prilika, te sam pa naredla tečaj za tau dejavnost, etak leko vodim tau slaščičarno.«

• *Neškem vönapisati kelko si stara, depa mlada si. Eden mladi clovek, če je podjetnik, nema dosta slobaudnoga cajta. Kak je tau pri tebi?*

»Edno je gvušno, tau je nej 8 vör, kak povejmo der indrik. Tūj moreš na petaj biti vsigdar. Zdaj sam že prišla do toga, ka mam pomoč, edna vajenka je tūj na praksi pri meni, etak mi je ležejša. S tejm vred je tau velka odgovornost.«

• *Kak ti pa kaj šejf de? Dosta davkov, porcij plačujes? Kak mlada podjetnica si dobila, povejmo od rosaga ali od koga kakšo pomoč?*

»Ne morem se taužiti, ka bi mi šejft lagvo ūšo. Nikak tak sam, kak eden zidar. Vleti se sploy splača, vzimi pa samo telko, ka preživim. Plačuvati

pa geste zadovole. Sploy se moreš vküp pobrati, če škeš do kakšoga haska prit. Pomoč? Sto bi mi go dau? Gnauk sam prosila na pau-

sadbo pejnaze pa sam tau tū nej dobila zatok, ka prej malo vredenosti mam. Nikšo pomoč sam dja od države nej dobila. V nistarni delaj me pa eške nazaj tū držijo. Na priliko samo takšo pa telkofele pijače leko držim, kak mi

dopustijo. S tejm vred zatok vse mam, ka je potrebno. Ali rada bi pecivo sama pekla, kak povejmo sladoled, sterga sama delam. Peči mi pa ne dovolijo, pecivo mi tak vozijo.«

• *Kakše so cejne?*

»V 3. klas sam not vtalana, etak so cejne solidne, da se plačati.«

• *Če stoj tau malo lepo zidino zvüna pogledne, je v trej jezikanj – vogrski, slovenski pa nemški – napisano, ka je tau slaščičarna. Ti znaš nemški, slovenski?*

»Slovenska je moja materna rejč, če go rejsan ne ladam gladko, več razmejm. Nemški, talanjski, angleški telko tū znam, ka je meni pri šefi potrebno. Vleta se tūj sploy dostafele nacije oberne, clovek se mora malo včiti, če ške živeti. Dosta padašov, spoznancov mam iz Slovenije, iz Avstrije, depa kak sam pravla, dostafele lüdi odi tūj. Eške so Japonci tū ojdli po mojoj slaščičarni.

Pa te zdaj vöponücam priliko, ka sam pri rejči, ka čakam kak največ lüdi. Slaščičarna je kreda gdakoli küpcom povdorit.«

I. Barber

Občni zbor društva v Somboteli

Slovensko društvo Avgust Pavel v Somboteli je 12. novembra imelo občni zbor s koncertom ženskega kvarteta iz Slovenske vesi. Tisti den je kvartet z Lacijem Korpičem emonastop tūdi v Skanzni na Martinovom senji.

Od 40 članov je prišlo na občni zbor 23. Predsednica društva Ibolya Dončec je na kratko po-

vedala kelko penez je imelo društvo letos, pa kak so peneze ponücali. Peneze so dobili od Sombotelske slovenske samouprave, od Državne slovenske samouprave pa od Zveze Slovencev. Na natečajih so dobili penaze za predstavitev porabske kuharice in prijateljsko srečanje s slovenskim društvom v Budimpešti, pa za nastop

cankovski tamburašov „Odpi-sani“ na Karnevali Savaria in prijateljsko srečanje z Društvom Avgusta Pavla iz Cankove. Članarino ponücajo za fašenski bal 27. januara 2001.

Slovensko društvo in samouprava v Somboteli organi-

zirata svoje prireditve vküper. Letos do meli eške tri prireditve: miklauževanje (2. decembra), prijateljsko srečanje z veleposlanico Slovenije, gospo Ido Močivnik (5. decembra) in božični koncert z ženskim pevskim zborom iz Števanovec

(16. decembra).

Po občnem zboru so člani društva spejali in plesali z ženskami iz Slovenske vesi. Laci Korpič in Francek Mukič sta komaj zadolejla s fudami.

-mkm-

OTROŠKI

Kak sam vido svetj spod stola?

Prvo, ka se spominjam od svoji mladi lejt, je tou, ka sam se najraj špilo pod našim velkim stolom v künji. Tam sam se tak počuto, kak če bi tou biu moj mali ram, moj mali svetj, spod šteroga sam začo spoznavati velki svetj.

Nad zemlou

Gvüšno vej, ka sam odo v drugi razred naše male veške šoule, pa gvüšno vej, ka je bilou sprtoletje, ka je ranč takšo sprtoletje, ka je nej vsikšo leto. Zato pa sam se pod našim stolom držo samo ta prouti večeraj. Takšo sprtoletje človeka ne more nut v rami držati. Tak sam tou najlepše sprtoletje v mojom osemlejnem žitki gled po svejti že z našoga dvoura. Tou je bilou vodne, zadvečera pa spod stola. Ležo sam pod stolom in gleda ta gor. Sunce me je tak zmantralo, ka sam že trno zaspani grato. Drejmalo se mi je in kuman sam ške držo oči oprejte. Rejsan, že sam biu tam daleč v krajin senj. In bi v njoj to ousto, če se mi ne bi našpičile vüje. Nad meuf so se začali starejši guči. Najprlej se je zglasila sousidi-

po tom svejti dva pedna nad zemlou. Rejsan, vcejlak sam se prebūdo tam pod stolom in si trno želo, ka bi toga človeka vido. Vej pa ne vidiš človeka, ka ne stapa po zemlej, liki po lufti, vsikši den!

Zatok sam ga čako in si pre-mišlavo od toga, kak je tou mogouče. Kak je sploj mogouče, ka nikak odi po tom svejti dva pedna nad zemlou. Vej pa, če so starejši lidge od toga gučali, te je tou dun istina. In če je tou dun istina, tou trbej sprobati. Zatok sam sprobavo.

Najprlej sam splezo na sto. Skočo sam, majūto z nogami, kak če bi odo, dapa, razmeto sam se ta med stouce. Gvüšno je sto nej zadosta visiki. Splezo sam na naše štale. Skočo sam, po zraki delo duge stopaje, dapa, razmeto sam se ške bole. Kakoli sam sprobavo, nej se mi je posrečilo, ka bi bar pou pedna nad zemlou. Zato sam čako, naj spoznam človeka, ka tou leko dela. In sam se včako. Dapa lipou je stapo po zemlej, kak tou dela vsikši normalen človek. Ja, ranč tak kak ge. Lidge, ka so ga gledali, pa so si pogučavali:

- *Poglente ga, pesmara! Nika kouli sebe ne vidi, kak če bi nej biu s toga svetj, kak če bi rejsan po zraki odo es pa ta po tom svejti.*

- *Vej pa, kak bi ovak? Aj se raj prime nekšoga dela, nej pa ka piše nikše pesmi!*

Palik sam ležo doma pod našim stolom in pomalek se mi je v glavej nika obračalo. Vse bole sam v svojoj mladój glavej razmo, ka se godi kouli mene. In tak mladoga me je tou trno bolelo. S človekom, ka na svejti gleda malo nači kak pa drugi lidge, je včasi nika nej vredi. Tak si bar lidge brodiyo. Brodo sam si tadale, ka je zavolo pesmi svetj leko lepši to. Pesem je leko žalostna, leko je vesela, leko je lejpa, leko je načišna od vsega na tom svejti. Vidite, tou sam razmo v svojom najlepšom sprtoletji v svojom mladom žitki. In te sam si obečo, ka mo ge to odo nej dva, liki tri pedne nad zemlou. Tam je lepše kak pa na zemlej.

Miki

Prešeren, kakor ga vidijo učenci v Porabju

Letos je Prešernovo leto, zato smo okrog 8. februarja razpisali natečaj porabskim učencem in dijakom. Njihove prispevke objavljamo že vse leto v našem časopisu. Rezultate natečaja bomo objavili v posebni prilogi.

France Prešeren in Mihály Vörösmarty

Romantika je eno najprodornejših gibanj v zgodovini književnosti. Z njo se je začelo vse to, kar danes imenujemo moderna književnost. Doba romantike je trajala od konca 18. do druge polovice 19. stoletja. Najprej se je razvijala v književnosti, potem segla na področja drugih umetnosti. Glavni motiv je bil izgubljanje iluzij in razočaranje, ki je prevzelo evropske narode po francoski revoluciji. Ta čustva so se skrivala v vsaki duši, ampak najprej se je to pokazalo samo pri umetnikih, mislecih in učenjakihi. Ljudi je razočarala meščanska družba, katera je zanikala ideje razsvetljenstva, saj je bil svet vedno bolj neusmiljen in neprepoznaven.

Prvi valovi romantike so izhajali iz Anglije in Nemčije, očitno zato, ker je radikalizem francoske revolucije v teh državah povzročil najglobljo krizo v meščanskem izobraženstvu. Pomanjkanje narodne neodvisnosti pri nekaterih narodih v Srednji in Vzhodni Evropi je pripeljalo tja, da je postal skupen, govornen jezik edino merilo narodne povezanosti. Ravno zato se je pod vplivom razsvetljenstva začela jezikovna reforma, ustvarjanje literarnega jezika, prvo gibanje nacionalne zavesti. Ti faktorji so kazali, da se cilji politike in umetnosti vedno bolj združujejo. Pesnik je torej za časa družbenega in političnega razcveta postal spodbujevalec in usmerjevalec svobodni-selnih idej.

V tej dobi sta ustvarjala v svetovni književnosti tudi priznana pesnika: France Prešeren in Mihály Vörösmarty. France Prešeren se je rodil 3. decembra 1800 v Vrbi na Gorenjskem, blizu Bleda, kot sin preprostega kmeta. Nadarjenega mladeni-

ča je uka žeja speljala v svet. Šolal se je v Ribnici in Ljubljani, nato pa je končal študij prava na Dunaju. Ampak samostojno odvetniško službo je dobil komaj leta 1846 in postal odvetnik v Kranju. Tu je tudi umrl leta 1849.

Mihály Vörösmarty se je rodil tudi leta 1800 na Pusztanyéku, kot sin propadajoče plemiške družine. Šolal se je v Pešti, v samostanski gimnaziji, ampak kmalu je moral nastopiti službo, postal je domači učitelj pri družini Perczel.

Prešeren in Vörösmarty veljata za velikana v svojih nacionalnih književnostih. Ena najvidnejših stvaritev Franceta Prešerna je Zdravljica, ki je postala slovenska himna. To delo kaže podobnost s pesmijo Szózat Mihály Vörösmartyja. Prešeren je pisal Zdravljico leta 1844. V njej nazdravi slovenskemu in slovanskemu svetu. Pesem se začne z ogovorom »Prijatelj!« To nakazuje osnovno razpoloženje pesmi, optimizem. Hvali vino, ki razveseli srce in oko, in zatre vse skrbi.

Drugače je s prvima dvema kiticama v Szózat, ki data okvir zadnjima, in izražata pesimizem. V Szózat pesnik uporablja ogovorne glagolske oblike, katere potrjujejo, da je sporočilo namenjeno vsemu narodu. S tem vzpostavi izreden, zaupen stik z bralcem. Zdravljica pa je napisana v množini, v prvi osebi, to pa pomeni, da pesnik kot pripadnik naroda poživlja in spodbuja narod. V Szózat Vörösmarty namesto dobrotljivega darovalca, greh odpustljivega Boga, omeni usodo. Toda usoda je muhava in nepreračunljiva, neodvisno od greha nas blagruje ali tepe.

V Zdravljici pesnik izraža na-

cionalno idejo. V drugi kitici spodbuja slovenski svet in vsakega človeka, ki ima slovensko mater. V tretji kitici zahteva enakost in pravičnost, v peti in šesti pa nazdravlja slovenskim dekletom in mladencem.

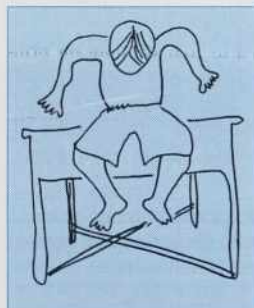
V naslednjem razdelku Szózata, od 3. do 5. kitice, Vörösmarty predstavi junaško bojevanje s krivično usodo. Sedanjost ne kljubuje preteklosti, temveč je njeno nadaljevanje. Od sedme kitice dominira prihodnost. Narod terja od »velikega sveta« pravico. V odstavku osme kitice se pojavi ugovor zaradi tisočletnega trpljenja. Stopnjevanje ugovora se nadaljuje v deveti kitici, ampak ugovor nima dokazov, samo jezo. V naslednjih strofah se pojavi vizija propada, ampak to ni moralen, temveč tragičen propad takega naroda, kateri vzame nase tudi žrtev za bodočnost. Poziv zadnjih dveh kitic je isti kot v prvih dveh, ampak mnogo bolj poudarjen.

V zadnjih dveh kiticah Zdravljice povzema najboljši cilj: mir in prijateljsko sožitje med vsemi narodi.

Čeprav sta živela Prešeren in Vörösmarty v isti dobi in v enakih zgodovinskih razmerah, kljub temu poudarjata v svojih domovinskih pesmih drugačne vrednote: Vörösmarty priključuje preteklost in tam išče smisel boja v sedanjosti, njegove pesmi napolnjuje napetost med življenjem in smrtjo, Prešeren pa v svojih pesmih spodbuja svoj narod, naj si izbojuje neodvisnost.

Etelka Dončec
Gimnazija
Monošter

KAUT

ca, stera je nej nigdar bila pri nas, gda je biu doma moj oča: - *Vej pa nej mi trbej tumačiti, kak je s tem človekom. Samo si neka brodi, brodi in brodi, haska pa nikšoga*, so njoj letele pene vō iz lamp.

- *Ti tou ne razmejš*, je kcu prajla ške tetica Marica, *un je gé takše nature, nika drugo.*

- *Vej pa vejmo, kak je tou, gda človek oidi kouli po svetj dva pedna nad zemlou*, je ženske zmirla moja mama.

Gučale so tadale od ednoga človeka, steroga niške ne more razmeti, zatok ka se vcejlak nači ravna kak pa drugi.

Od vsega toga me je najbole migalo tisto od moje mame, ka nekšen človek odi

MLAŠEČI

Dobro je bilau, lejpo je bilau, dapa...

Nacionalni park Fertő-Hanság je 22. novembra povabo porabske župane in sodelavce Generalnoga konzulata v Varaši na obisk, naj spoznajo njihovo delo pa poglednomo pokrajino, gde oni delajo. Župani smo vsi najgeri bili, zato ka je Porabje tu naravovarstveno (termézetvédelmi) območje. Mi smo do teja mau samo te-žave meli iz tauga pa nej hasek. Zapovejo nam, kakšne hiše leko zidamo, stere rauže ne smejmo brati, kama nej slobaudno zidati, dapa s pej-nazi nas nika ne pomagajo. Dapa taše rame zidati, ka so v tau pokrajino valaun, ograde dolakositi pa tak živeti, kak oni tau nam naprejspišajo, tau vse pejnaze košta. Zdaj, gda je tak malo pejnaz, vsakši je na taum, naj ram kak najprvim pod strejo deje pa nej na tistom, če je v po-krajino valaun ali nej. Bilau bi drugače, če bi nacionalni park pomago tau pokrajino s pejnazi. Tiste, steri zidajo ali tiste, steri vsakšo leto dola-pokosijo zapuščene travnike. Te bi nej bilau konflikta med ljudami in nacionalnim par-kom.

Župani smo se tak zgučali, da se srečamo pred gostilnov Tromejnik v Varaši. Odtam mo se pa s seničkim kombinom pelati tadala. Prvi den me je verički župan pito, kak se oblečem. V svetejšni gvant s kravatinom ali samo tak prausno. »Ka dja vejim. Ka do drugi šli?« ga pitam. »Gvušno se vözravnavajo, dja si kravatti tu gorzvežem,« pravi Karči Dončec. Zazran-ka, gda sam gorstano, zato sam si malo brodo, ka naj goravzemam. Če se drugi vsi vözravnavajo, te dja tu. Dapa, gda sam dja druge pred Tromejnikom zagledno, te mi je vse sapa stanila. Drugi vsi v kavbojkaj, farmerlačaj, dja pa v rednom gvant, v bejloj srajci pa s kravatinom. Kak so me zaglednili, so se že naprej smejali: »Vejim, ka šete prajti, bola nika ne gučta,« jim pravim. »Samo tau povejte, ka gde je verički lončar, zato ka bujam.« »Dja sam doma pogledno vabilo, pa sam vido, ka na

teren (terepe) demo, zato sam se nej vözravnavo,« pa se tak smejau verički župan, ka so se ma lampe do vuje pote-gnile.

Dočas ka smo do Saroda prišli, dočas so me še večkrat ščipnili s kravatinom. Ka dja bi mogo naprej sejdati, zato ka dja sam prejdian ali ka bi se z generalnim konzulom mogo pelati, zato ka on tu gvušno v obleki pride.

Gda smo taprišli, najprvin so nas v edno knjižnico pelali pa so nam tam taprajli, ka baude program. Za tejm smo se pogovarjali z ravnatelom dr. Lászlóm Kárpátijem. Tu smo zvedli, ka če mi sami si ne bomo pomagali, te nam drugi tu nede. Pejnez pa od parka Fertő-Hanság gvušno ka ne dobimo. Ravnatelj je oblubo samo telko, ka on dá enga človeka za Porabje, steri vej angleški pa vej natečaj (pályázatok) pisati. Steri, če vöpsišejo kakšni naravovarstveni natečaj, te on nam tistoga vöpošla pa ga pomore napisati. Drugo pa tisto, ka majo edno motorno kosil-nico pa če trbej, te oni nam leko pomagajo kositi. Telko leko nam pomagajo, je pravo ravnatelj.

Potem smo pogledali pokra-jino, močvirje Fertő-Hanság in tiste avtohtone govedi, ka so gnauksvejta v Vogrskom meli. Tak sam se šeto tam med kravami s kravatinom, kak gnauks svejta »pártitükär« šagau emo, gda so ga dojdje-mali za novine. Dapa istina, ka tisti delavci, steri so tam po štalaj delali, so se zato me-ni poklanjali najbolja. Verič-komi župani se je tau govedo tak vidlo, ka včasim edno kravo sto kupiti. Komaj smo

ga dolazgučali, naj drugo paut küpi, ka go zdaj ne moremo domau pelati. Prvin kak bi iz Fertőna prejk v Hanság šli, smo obed meli.

Vsakši si je tisto proso, ka je sto. Sakalovski župan, naj nika bola tašo dumanjo djej, so pečene rebre prosili po pavarskom. Pa rejsan po pavarskom so jim napravili. Telko lüka bilau gori, gda so jim vöprinesli, ka masau smo nej vidli. »Ka mo s tej lükom, telko dja edno leto ne zejim,« pravijo. Kak koli so šficali, lük so mogli zesti, zato ka so ovak nej mogli do mesa. Pištana Časara se je tau tak vidlo, ka se je začno smajati pa kumaj je taknjau.

Za obedom smo si en muzej poglednili, gde so vsakša fele živali meli vöpostavlene. Tisti, steri nas je kaulak vodo, gnauk samo k meni stauipi pa me pita: »Odkec ste vi prišli, vi ste to župan?« »Dja sam tu župan, dapa zaka tau pita-te?« »Mislo sam ka ste kak-šen prejdnji, ka ste tak vö-zravnavani,« pravi. Še sreča, ka so drudji župani tau nej čuli, zato ka bi te pa vödavo. Dapa te sam si že rejsan mislo, ka veričkomi župani še nazaj zaslüžim. Potem smo še poglednili 90 lejt stare djau-še, stere rastejo v močvirji pa smo se pelali domau.

Potejm je že nika pomemb-nega nej bilau. Če tisto nej, kak so sakalovski župan v Braziliji tenki špejk djeli pa mesto Marlborona so niši slabi cigaretlin kadili. Tau so oni nam po pauti pripovej-dali, dapa tau dja vam že samo drgauč tapujevjem.

Karči Holec

Eden, dva, tri...

... kažejo prsti na simboli ljudskega štetja v leti 2001. V ednom kedni (od 1. do 21. februara) vküpspišejo vsikšoga, šteri se tistoga ipa na Madžarskom zdržava. Zaka? Ka mo znali, kelko nas je, za kelko mlajšov de trbólo mesto v vrtci, v šauli. Kelko iz, ramov de trbólo zidati, kelko lüdi de službo iskalo. Kelko lüdi ma za materni jezik nej madžarski jezik. Tem de država pomagala, aj se leko včijo svojo materno rejč, aj leko nücajo svojo materno rejč v novinaj, v radioni in televiziji, aj leko majo svoje samouprave, svoja društva.

11 milijonov lüdi de pitalo, štiri in pau milijona iz in 3 milijone držin de vküpsalo 50 gezero lüdi. Spitavanje nede duže trpelo kak pau vöre. O ižaj bau 15 pitanj, o lidaj 25. Pitanja do dojspisana madžarski, pa eške v 13 jeziki, ka gučijo na Madžarskom (bolgarski, ciganjski, grški, hrvatski, polski, nemški, armenski, romanarski, rusinski, srbski, ukrajinski, slovaški in slovenski). Vsiški sam to leko odgovardja na pitanja, večkat samo x trbej nutpotegniti. Po cejloj Madžarski vsikši, šteri de spitavo, de emo s seuv papir v našoj domanjoj slovenskoj rejči to. **PROSITE SLO-VENSKA PITANJA!**

Iz künje naši babie

Mošt

Bole zreje djapke zaperemo, semelema pa v škafi njamo 3-4 dni stati. Sprešamo pa v bečke vlegemo. Gda gorzavré, bečko nutzateknemo. Februara dojpotegnemo v drugo bečko ali več menše bečke. Če tak ostane, junija eške gnauk pretočimo.

Sladek mošt leko naredimo tak, ka v sprešani frišek mošt salicil cüzmejšamo, ka nede vro. Prejkostanjene tropine ponücamo za kvašenje repe.

NIKA ZA SMEJ...

Na bali

Balaža žena, Angela je sploj rada po balaj ojdl. Balaz je dosta starejši od nje pa ga že sploj ne brigajo bali, vnaüza se ma tam skakati pa larmo trpeti. Etognauk so že pa na bali bili, gda se je Balaz s svojim padašom srečo, s Kalmanom. Balaz se ma tauži, ka je strašno trüden pa ma na žile dé te bal. Kalman pa: »Če je gnauk tak, zakoj pa ne ideš domau?«

Balaz pa: »Domau? Si nauri? Žena za cejli svejt nede eške domau. Depa vejš ka? Istino maš. Si edno mlado spravim pa mo splesavo z njauv. Kak poznam mojo Angelo, tak nagnauk de ma domau gna-la.«

I. Barber

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL

NÉPSZÁMLÁLÁS

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica **Marijana Sukič**

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1,
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:

porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062.

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.